

Rooma waxay Dhidibta u Taagtaa Ru'yada - Tirada Shanaad

Daaha-ka-qaadidda Murannada Nebinnimo ee Soo Noqnoqda ee ku Jira Adventism-ka: Fahamka Tuugagga Dadkaaga

Jeff Pippenger
2024-08-09

Maqaalkii ugu dambeeyey waxaan ku aqoonsannay lix xariiq oo muran nebiyadeed ah kuwaas oo ka dhacay taariikhda Adventism-ka laga soo bilaabo xilligii Millerites ilaa maanta. Waxaan ku doodayaa in murankii ugu horreeyey iyo kan ugu dambeeyey ee ku saabsan “tuugada dadkaaga” ee ku xusan aayadda afar iyo tobnaad ee Daanyeel cutubka kow iyo tobnaad ay nebiyan ahaan isku mid yihiin. Millerites-ku waxay fahmeen in “tuugada” ay tahay Rooma, halka Protestants-kuna ay barayeen in “tuugada” uu ahaa boqor Suuriyaan ah oo la odhan jiray Antiochus Epiphanes.

Oo wakhtiyadaasna kuwo badan ayaa ka hor kici doona boqorka koonfureed; oo weliba kuwa dadkaaga waxdhaca ayaa is-weynayn doona si ay u xaqiijiyaan riyada; laakiinse way dhici doonaan. Daanyeel 11:14.

Laga bilaabo aayadda tobnaad, oo sii socota ilaa aayadda shan iyo tobnaad, waxaa la sawirayaa dagaal u dhexeeya boqortooyoyinka Masar iyo Suuriya. Masar waa boqorka koonfureed ee ku xusan tuducan, boqorka Suuriyana waxaa lagu matalayaa boqorka woqooyi. Aayadda tobnaad waxay tilmaamaysaa waxa taariikhyahannadu ugu yeedhaan bilowgii Dagaalkii Afraad ee Suuriya sannadkii 219 BC; aayadaha kow iyo tobnaad iyo laba iyo tobnaadna waxay matalayaan dagaalkii Raphia sannadkii 217 BC iyo wixii ka dambeeyey. Dabadeedna aayadaha saddex iyo tobnaad ilaa shan iyo tobnaad waxay tilmaamayaan dagaalkii Panium sannadkii 200 BC. Aayadaha tobnaad ilaa shan iyo tobnaad boqorka Suuriya waa Antiochus Magnus, taliyihii Boqortooyadii Seleucid.

Aayadda tobnaad waxay metelaysaa taariikhda markii Antiochus Magnus bilaabay dagaal uu ku soo ceshanayo dhul sannado ka hor laga qaaday boqortooyada Seleucid. Aayadda gudaheeda wuxuu dib u hantaa dhulkii luntay sannadkii 219 BC, hase yeeshee si ku meel gaar ah ayuu u joojiyaa gardarradiisii, oo wuxuu doonayaa inuu dib isu abaabulo xooggiisa ciidan. Wuxuu dib u hantay gacan-ku-hayntii dhulkii luntay, wuxuuna gaadhay ilaa xadka Masar, oo ah boqortooyada koonfureed ee ay xukunto qoyska Ptolemy. Intii u dhexaysay 219 BC iyo 217 BC, boqorka koonfureed iyo boqorka woqooyiba labaduba waxay dejinayeen qorshayaal ku saabsan dagaalkii Raphia ee soo dhawaanayay.

Dagaalkii Raphia wuxuu dhacay sannadkii 217 BC, waxaana boqortooyadii koonfureed ee Masar, oo uu xukumayay Ptolemy, ka adkaatay boqorkii Suuriya ee Antiochus Magnus, oo ah boqorka woqooyi ee marinka nebinnimada. Dabadeed aayadaha saddex iyo tobnaad ilaa shan iyo tobnaad, toddoba iyo toban sannadood ka dib, sannadkii 200 BC, Antiochus Magnus, oo markaas isbahaysi la sameeyey Philip oo reer Makedoniya ah, ayaa Masar kula dagaallamay dagaalkii Panium. Boqortooyadii koonfureed ee Masar markaas waxay lahayd boqor ilmo ah oo jira shan ama lix

sano, Antiochus Magnus iyo Philipna way ka joogi waayeen inay ka faa'iidaystaan boqorka ilmaha ah ee Masar, waxaana Antiochus Magnus ku guulaystay dagaalkii Panium. Saddexda aayadood ee ka hadlaya dagaalkii Panium waxaa ku jira aayadda afar iyo tobnaad, halkaas oo quwad cusub lagu soo bandhigayo qisada nebinnimada.

Tuugada dadkaaga waa quwad ka duwan boqorkii Masar ee koonfureed, ama boqorkii Seleucid ee waqooyi, ama Filibos, taliyihii Makedoniya. Millerites-ku waxay garteen in Rooma ay tahay tuugada dadkaaga. Mid ka mid ah erayada asalka Cibraaniga ah ee loo tarjumay "tuugo," wuxuu la macne yahay jebiyey. Roomaankii jaahilka ahaa waxaa wax sii sheegidda lagu metelay quwadda wax u jebin lahayd burburin ahaan.

Taas dabadeed ayaan riyoooyinkii habeenkii wax ku arkay, oo bal eeg, bahal afraad oo cabsi badan, naxdin leh, oo xooggiisu aad u weyn yahay; oo wuxuu lahaa ilko waaweyn oo bir ah; wax buu liqay oo kala jebiyey, wixii hadhayna cagihisuu ku tuntay; oo wuu ka duwanaa bahalladii isaga ka horreeyey oo dhan; oo wuxuu lahaa toban gees. Daanyeel 7:7.

Markii Uuriyaah Ismiid ka faalloonayo tuugada, wuxuu soo xiganayaa taariikh-yahan tilmaamaya in tuugadu ay u taagan yihiin kuwa jebiya.

Haddaba waxaa la soo bandhigayaa awood cusub,—“tuugta dadkaaga;” macne ahaan, ayuu leeyahay Bishop Newton, “kuwa jebiya dadkaaga.” Meel aad uga fog, hareeraha webiga Tiber, boqortooyo ayaa isku quudinaysay mashaariic hami leh iyo qorshayaal mugdi ah. Iyadoo bilowgii yareyd oo tabar daran, ayay si la yaab leh ugu kortay xoog iyo tamar, iyadoo si taxaddar leh gacanta u fidinaysay meelahan iyo meelahaas si ay u tijaabiso awooddeeda, una hubiso xoogga gacanteeda dagaalyahannimo, ilaa ay, markay ka war heshay awooddeeda, si geesinnimo leh madaxa uga taagtay quruumaha dhulka dhexdooda, oo ay gacan aan la adkaan karin ku qabsatay hoggaanka arrimahooda. Haddaba wixii hadda ka dambeeya magaca Rooma wuxuu ka muuqanayaa bogga taariikhda, isagoo loo qoondeeyey qarniyo dhaadheer inuu xukumo arrimaha dunida, oo uu saameyn weyn ku yeesho quruumaha xataa ilaa dhammaadka wakhtiga.

“Rooma way hadashay; oo Suuriya iyo Makedoniya durbaba waxay ogaadeen isbeddel ku imanaya muuqaalka riyadoodii. Reer Rooma waxay soo dhexgaleen iyagoo u hiillinaya boqorkii dhallinyarada ahaa ee Masar, iyagoo go'aansaday in laga ilaaliyo halaagga uu Antiokhos iyo Filibos u maleegen. Tanu waxay ahayd 200 BC, oo waxay ka mid ahayd faragelinnadii ugu horreeyey ee waaweynaa ee reer Rooma ku sameeyeen arrimaha Suuriya iyo Masar.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 257.

Saadaasha lagu sheegay aayadahaas waxay rumoowday ku dhowaad labaatano sano gudahood, laga bilaabo 219 BC ilaa 200 BC, laakiin nebiyadu waxay ka hadlaan maalmaha ugu dambeeya in ka badan maalmaha ay ku noolaayeen.

“Mid kasta oo nebiyadii hore ka mid ahi wuxuu u hadlay in ka yar waqtigoodii, kana badan waqtigeenna, sidaas darteed wax sii sheegiddoodu waxay dhaqan u tahay innaga. ‘Haddaba waxyaalahan oo dhammu waxay ugu dheceen iyaga tusaale ahaan; waxaana loo qoray digniinteenna, innagoo ay dhammaadka qarniyadu nagu soo gaadheen.’ 1 Corinthians 10:11.

‘Iyaga looma adeegayn naftooda, laakiin annaga ayay inoogu adeegeen waxyaalaha haatan laydiin ogeysiyeey kuwa idiinku wacdiyeey injiilka Ruuxa Quduuska ah oo samada laga soo diray; waxyaalahaas oo malaa’iguhuna damcaan inay fiiriyaan.’ 1 Peter 1:12....”

“Kitaabku wuxuu u ururiyey oo isu xidhay khasnadihiisa jiilkan ugu dambeeya. Dhacdooyinkii waaweynaa oo dhan iyo hawlaha culus ee taariikhda Axdigii Hore way soo noqnoqdeen, welina way ku soo noqnoqonayaan, kiniisadda maalmahan ugu dambeeya.” Selected Messages, book 3, 338, 339.

In kastoo Daanyeel uusan ku noolayn muddada labaatanka sannadood ah ee aynu ka fiirsanayno, haddana waxyiga ku jira qoraallada Walaasha White wuxuu inoo sheegayaa in qayb weyn oo taariikhda ku qoran Daanyeel kow iyo tobnaad ay mar kale ku soo noqon doonto dhammaystirka ugu dambeeya ee Daanyeel kow iyo tobnaad.

“Waqti aan luminno ma hayno. Wakhtiyo dhib badan leh ayaa ina hor yaal. Dunidu waxay ku kacsan tahay ruuxa dagaalka. Dhawaan muuqallada dhibta ee lagu sheegay waxsii sheegyada ayaa dhici doona. Waxsii sheegista ku jirta Daanyeel cutubka kow iyo tobnaad waxay ku dhowdahay inay gaadho dhammaystirkeeda buuxa. Inta badan taariikhda ka dhacday fulinta waxsii sheegistan waa la soo celin doonaa.” Manuscript Releases, number 13, 394.

Aayadaha toban ilaa shan iyo tobanka ee Daanyeel kow iyo tobnaad waxay matalaan taariikhda maalmaha ugu dambeeya ee horseedda sharciga Axadda ee dhowaan imanaya, waayo aayadda lix iyo tobnaad waxay tilmaamaysaa goortii Rooma, markii ugu horraysay, qabsatay “dhulkii ammaanta badnaa.”

Laakiinse kii isaga ku soo duulaa wuxuu yeeli doonaa siduu doonayo, oo ninna isagii hortiisa ma istaagi doono; oo wuxuu istaagi doonaa dalka ammaanta badan, oo gacantiisa lagu baabbi’in doono. Daanyeel 11:16.

Daani’eel qoraalladiisa waxa uu laba jeer ku adeegsadaa weedha “dhulkii ammaanta badnaa.” Ta ugu horraysa waa aayadda lix iyo tobnaad, markii Roomaankii jaahilka ahaa ee dhabta ahi qabsaday dhulkii ammaanta badnaa ee dhabta ahaa ee Yahuudah.

“In kasta oo Masar ay hor istaagi kari weyday Antiokhos, boqorkii woqooyi, Antiokhosna hor istaagi kari waayay Roomaankii, kuwaas oo haddana ku soo kacay isaga. Boqortooyo dambe ma jirin oo awood u lahayd inay iska caabbiso quwaddan soo kacaysa. Suuriya waa la qabsaday, waxaana lagu daray boqortooyadii Roomaanka, markii Bumbeeyos, BC 65, uu Antiokhos Aasiyaatikos ka qaaday hantidiisii, oo uu Suuriya ka dhigay gobol Roomaan ah.”

“Awooddii isla qudheedu waxay kaloo ahayd inay istaagto Dhulka Quduuska ah, oo ay baabi’iso. Rooma waxay xidhiidh isbahaysi ah la yeelatay dadka Ilaah, oo ah Yuhuudda, sannadkii BC 162, waana taariikhdaas tan iyo markaas ay meel muuqata kaga jirto kalandarka wax sii sheegidda. Hase yeeshee, ma ay helin xukunka Yahuudiya qabsasho dhab ah ilaa BC 63; markaasna sidan soo socota ayay ku heshay.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 259.

Aayadda kale ee Daanyeel ku adeegsado “dhulka ammaanta badan” waxay ku jirtaa aayadda kow iyo afartan.

Oo weliba wuxuu geli doonaa dalka ammaanta leh, oo dalal badan baa la afgembin doonaa; laakiinse kuwanu way ka baxsan doonaan gacantiisa, kuwaas oo ah Edom, iyo Moo'aab, iyo madaxda reer Cammoon. Daanyeel 11:41.

Aayadda kow iyo afartan dabcan waxay daba socotaa aayadda afartan, aayadda afartanna waxay ku bilaabataa erayadan: “oo wakhtiga dhammaadka.” Buugga The Great Controversy, Walaasha White waxay 1798 u aqoonsanaysaa “wakhtiga dhammaadka,” sidaas darteed aayadda kow iyo afartan waxay tilmaamaysaa taariikhda ka dambaysa wakhtiga dhammaadka ee 1798.

“Laakiin wakhtiga dhammaadka, ayuu nebigu leeyahay, ‘Qaar badan ayaa hore iyo gadaal u ordi doona, oo aqoontuna way kordhi doontaa.’ Daanyeel 12:4.... Tan iyo 1798 kitaabkii Daanyeel waa la furay, aqoonta waxsii sheegyada way korodhay, kuwo badanna waxay ku dhawaaqeen fariinta culus ee xukunka soo dhow.” The Great Controversy, 356.

Dhulka sharafta leh ee aayadda afartan iyo kow ma aha Yahuudahdii qadiimiga ahayd ee si toos ah loo qaato, balse waa Yahuudah ruuxi ah oo casri ah. Maraykanku waa Yahuudah ruuxi ah oo casri ah, aayadda afartan iyo kowna waxay tilmaamaysaa sharciga Axadda ee dhowaan imanaya ee ka dhici doona Maraykanka.

Laakiin kii ruuxiga ahaa ma ahayn kii ugu horreeyey, ee waxaa ugu horreeyey kii dabiiciga ahaa; dabadeedna kii ruuxiga ahaa. 1 Korintos 15:46.

Sharcigaas Axadda waxaa lagu astaanqeexay aayadda lix iyo tobnaad, waayo “inta badan taariikhda dhacday” ee rumoobidda Daanyeel kow iyo tobnaad waa in dib loo soo celiyaa. Aayadaha toban ilaa shan iyo tobnaad, maalmaha ugu dambeeya, waxay matalaan taariikhda ka horraysa oo horseedaysa sharciga Axadda.

Boqorka woqooyi ee ku xusan shantaas aayadood, iyo sidoo kale boqorka koonfureed oo lagu dhammaystiray boqorkii Seleucid-ka ahaa Antiochus Magnus iyo boqorradii Masar ee boqortooyadii Ptolemaic, waxay tusaale u yihiin quwado ah udub-dhexaadka taariikhda horseedaysa sharciga Axadda ee dhowaan imanaya. Aayadahani waxay tilmaamayaan taariikhda dhaqdhaqaaqa boqol iyo afartan iyo afarta kun, waayo aayadda tobnaad waxay tilmaamaysaa burburkii Midowgii Soofiyeeti sannadkii 1989, aayadda lix iyo tobnaadna sharciga Axadda ee dhowaan imanaya.

Masiixu wuxuu aayadahan ku adkeeyaa isagoo aayadda tobnaad la waafajinaya aayadda afartanaad, aayadda lix iyo tobnaadna la waafajinaya aayadda afartan iyo kownaad. Tixraaca tooska ah ee dalka sharafta leh ee suugaan ahaan ah, kaas oo astaan u ah dalka sharafta leh ee ruuxiga ah ee aayadda afartan iyo kownaad, waa dhammaadka lixdaas aayadood, aayadda tobnaadna waa bilowgeeda.

Sida Masiixu u hubiyey in aayadda lix iyo tobnaad ay xiriir toos ah la leedahay aayadda afartan iyo kow, sidaas oo kalena aayadda tobnaad waxay xiriir toos ah la leedahay aayadda afartan. Oraahda ku jirta aayadda tobnaad ee ah “buuxdhaaf, oo gudub,” waa isla weedha Cibraaniga ah ee lagu tarjumay “buuxdhaaf oo ka gudub,” aayadda afartan. Weedhan meel kale oo keliya ayay kaga jirtaa Qorniinka, hase yeeshee waxaa loo tarjumay si wax yar uga duwan sida aayadda tobnaad iyo

aayadda afartan. Si kastaba ha ahaatee, waa isla weedhii Cibraaniga ahayd.

Oo wuxuu dhex mari doonaa Yahuudah; wuuna qarxi doonaa oo ka gudbi doonaa, wuuna gaadhi doonaa ilaa qoorta; fidinta baalashiisuna waxay buuxin doontaa ballaadhka dalkaaga, Immaanuu'eelow. Ishacyaah 8:8.

“Buuxdhaaf oo ka gudub” ee Ishacyaah ku qoran waa isla waxa aayadda tobnaad lagu yidhaahdo “buuxdhaaf, oo sii gudub,” iyo waxa aayadda afartanaad lagu yidhaahdo “buuxdhaaf oo ka gudub.” Intaas waxaa dheer, saddexdaas aayadoodba mid kastaa wuxuu qeexayaa weerar uu boqorka woqooyi ku qaadayo boqorka koonfureed. Ishacyaah dhexdiisa, boqorkii woqooyi ee Ashuur, Sennacherib, wuxuu weerarayay Yahuudah, oo ahayd boqortooyadii koonfureed ee Israa'iil. Aayadda tobnaad dhexdeeda Antiochus Magnus, boqorkii woqooyi ee Boqortooyada Seleucid, wuxuu weerarayay boqortooyadii koonfureed ee Masar. Aayadda afartanaadna, boqorka woqooyi, oo ahaa awoodda baabawnimada, taas oo bilowgii aayadda afartanaad heshay dhaawac dhimasho ah, wuxuu weerarayay awooddii koonfureed ee atheistic-ga ahayd ee Midowgii Soofiyeeti. Aayad kastaa waxay metelaysaa isla qaab-dhismeedkii nebiyadeed ee khilaaf u dhexeeya boqorrada woqooyi iyo koonfur, aayad kasta dhexdeedana boqorka woqooyi “wuu buuxdhaafaa oo wuu ka gudbaa.”

Markhaatigii Ishacyaah iyo aayadda tobnaad labaduba waxay caddeynayaan in marka boqorka woqooyi weeraro, uu joogsado ka hor intuuusan gelin caasimadda boqortooyada koonfureed. Sennakeriib wuxuu dagaalkiisii keenay ilaa derbiyada Yeruusaalem, wax intaas ka sii dambeyana ma uu tegin. Sannadkii 219 BC, Antiokhus Magnus wuxuu yimid soohdinta Masar oo halkaas ayuu ku joogsaday. Dabadeedna wuxuu ku guuldarraystay dagaalkii Raafiya oo dhacay laba sannadood ka dib, 217 BC. Sennakeriib wuxuu yimid derbiyada Yeruusaalem, wuuna ku guuldarraystay dagaalkaas markii Ilaah soo dhexgalay.

Sidaas daraaddeed Rabbigu uga hadlay boqorkii Ashuur, Isagu magaaladan iman maayo, fallaadhna kuma soo gani doono, gaashaan kuma hor iman doono, oo qalcad carro ahna kagama tuuri doono. Jidkii uu ku yimid, isla jidkaas buu ku noqon doonaa, magaaladanna iman maayo, ayaa Rabbigu leeyahay. Waayo, anigu magaaladan waan difaaci doonaa si aan u badbaadiyo, aniga qudhayda aawaday, iyo addoonkaygii Daa'uud aawadiis. Oo isla habeenkaas malaa'igtii Rabbiga ayaa baxday, oo xeradii Ashuur waxay ku laysay boqol iyo shan iyo siddeetan kun; oo markay aroortii hore kaceen, bal eeg, kulligoodna waxay ahaayeen meydad dhintay. Sidaas daraaddeed Seenxeeriib oo ahaa boqorkii Ashuur wuu kacay, wuuna tegey, wuuna noqday, oo wuxuu degganaa Nineweh. Oo waxaa dhacday, intuu ku sujuudayay guriga Nisrookh oo ahaa ilaahiisii, in wiilashiisii Adrammeleg iyo Shareeser ay seef ku dileen; oo iyaguna waxay u carareen dalka Armeeniya. Oo meeshiisiina waxaa boqor ka noqday wiilkiisii Esarxadoon. 2 Boqorradii 19:32–37.

Sanadkii 1989, boqorkii woqooyi wuxuu xaaqay Midowgii Soofiyeeti, hase yeeshee ma uu ka adkaan caasimaddii Midowga Soofiyeeti. Ruushka wuu sii taagnaa. Dagaalkii xigay, oo lagu tusaaleeyey aayadaha kow iyo toban iyo laba iyo toban, wuxuu ahaa dagaalkii Raafiya, kaas oo sidoo kale lagu sii tusaaleeyey rididdii ciidankii Sennakeriib iyo dhimashadiisii xigtay; taasuna waxay tilmaamaysaa guul uu helay boqorkii koonfureed, kaas oo ahaa Yahuudah markhaatifurka

Sennakeriib, iyo Raafiya markhaatifurka Antiochus Magnus.

Aayadda toban waxay bixisaa xidhiidh toos ah oo ay la leedahay aayadda afartanka, aayadda lix-iyo-tobanna waxayna bixisaa xidhiidh toos ah oo ay la leedahay aayadda afartan iyo kow. Aayadaha toban ilaa lix-iyo-toban waxay matalaan taariikhda 1989 ilaa xeerka Axadda. Aayaddu waxay matalaysaa taariikh qarsoon oo ku jirta aayadda afartanka taas oo ka bilaabmaysa burburkii Midowgii Soofiyeeti sannadkii 1989 kuna sii socota ilaa xeerka Axadda. Aayadda toban sidoo kale waxay si toos ah ugu xidhaysaa “todobada goor” ee Laawiyiintii lix iyo labaatan taariikhda qarsoon, laakiin xariiqdaas runta ahi waxay ka baxsan tahay waxa aynu halkan ku soo bandhigayno.

Taariikhda Millerite-ka dhexdeeda waxaa ka dhacay kii ugu horreeyey ee lixda muran ee waaweyn ee Adventism-ka gudaheeda ku saabsanaa aqoonsiga saxda ah ee Rooma; wuxuuna ku saabsanaa cidda ay tuugada aayadda afar iyo tobnaad matalaan. Protestant-ku waxay ku doodayeen in ay matalaan Antiochus Epiphanes, halka Millerite-yaduna ay ku aqoonsadeen Rooma. Murankii ugu dambeeyey ee Adventism-ka ku saabsan aqoonsiga saxda ah ee Rooma isaguna sidoo kale wuxuu ku saabsan yahay tuugada aayadda afar iyo tobnaad. Koox ka mid ah, oo ay matalaan Millerite-yadu, ayaa difaacaysa fahamkii aasaasiga ahaa ee Millerite-yada, kaas oo Ruuxa Waxsii-sheegiddu ansixiyey.

“Waxaan arkay in shaxdii 1843 lagu hagay gacanta Rabbiga, iyo inaan aan la beddelin; in tirooyinka ahaayeen sidii Isagu doonayay; in gacantiisu korkooda saarnayd oo ay qarineysay qalad ku jiray qaar ka mid ah tirooyinka, si aan ninna u arki karin, ilaa gacantiisa la qaado.” Early Writings, 74.

Jaantuskaas quduuska ahi wuxuu khilaafka ku tilmaamayaa calaamadda 164 BC.

“164 Geeridii Antiochus Epiphanes, kaas oo dabcan, aan ka hor istaagin Amiirka amiirrada, maadaama uu dhintay 164 sannadood ka hor intaanu dhalan Amiirka amiirradu.”

Tixraaca dooddaas ku taal shaxanka quduuska ah waxay matalaysaa runta keliya ee ku matalan shaxanka quduuska ah oo aan ku dhisnayn tuduc nebiyadeed oo ka yimid Erayga Ilaah. Sidaas yeeliddeeda, waxay aqoonsanaysaa calaamad jidka ah, aan ka tirsanayn taariikhda Kitaabka Quduuska ah, balse ka tirsan taariikhda Advent-ka, waana “in aan la beddelin,” waayo dooddaasi waxay tilmaamaysaa sida aragtida nebiyadeed loo aasaaso. In la diido runtaas aasaasiga ah waa in isla mar ahaantaana la diido awoodda ansixinta Ruuxa Nebinimada ee shaxanka quduuska ah.

“Khiyaanadii ugu dambaysay ee Shaydaanku samayn doono waxay ahaan doontaa inuu wax aan tarayn ka dhigo markhaatifurka Ruuxa Ilaah. ‘Meesha aan waxyi jirin, dadku way halligmaan’ (Maahmaahyadii 29:18). Shaydaanku si xeeladeysan ayuu u hawlgeli doonaa, siyaabo kala duwan iyo isagoo adeegsanaya wakiillo kala duwan, si uu u wiiqo kalsoonida dadka hadhay ee Ilaah ku qabaan markhaatifurka runta ah. Wuxuu keeni doonaa riyooyin iyo waxyiyo been abuur ah si uu u marin-habaabiyo, wuxuuna beenta ku dhex qasi doonaa runta, si dadka looga karaahiyo oo ay wax kasta oo magaca waxyiyaada wata u arkaan nooc ka mid ah xagjirnimo diineed; hase yeeshee nafaha daacadda ah, iyagoo isbarbar dhigaya beenta iyo runta, ayaa loo suurtagelin doonaa inay kala gartaan.” Selected Messages, buugga 2, 78.

Muranka ugu dambaysa ee “tuugada dadkaaga” waa isla tii ugu horraysay; oo iyada oo aan la fahmin astaanta xaqiijisa aragtida, “dadku way baabba’aan.” Waxay “u baabba’aan” maxaa yeelay “waxay wax aan tarin ka dhigaan markhaatifurka Ruuxa Ilaah.”

Kooxda kale waxay ku andacootaa in Maraykanku lagu metelay “kuwa waxdhaca” ee aayadda afar iyo tobnaad. Kooxdaasi ma awooddo ama ma doonayso inay aragto in Antiochus Magnus ee aayadaha toban ilaa shan iyo tobnaad uu metelayo Maraykanka. Sida ay Protestant-kii taariikhda Millerite-ku ugu doodeen in kuwa waxdhaca ahi ay ahaayeen Antiochus, ayaanay kooxda aan doonayn inay aragto waxay kuwa waxdhaca u aqoonsanaysaa quwadda (Maraykanka) uu Antiochus astaan ahaan u metelayo.

Weerarkii Seenxeeriib ku qaaday Yahuudah oo gaadhay ilaa caasimadda Yerusaleem, balse fashilmay, waxaa hoggaaminayey taliyihii Seenxeeriib, Rabshaaqeh.

Haddaba waxaan ku baryayaa, bal dammaanad la dhig sayidkayga oo ah boqorka Ashuur, anna waxaan ku siin doonaa laba kun oo fardo ah, haddii aad adigu awooddo inaad fuushanno u saarto. Sidee haddaba aad wejiga uga jeedin kartaa xataa taliye keliya oo ka mid ah kuwa ugu yar addoommada sayidkayga, oo aad Masar ugu kalsooni dhigataa gaadhifardood iyo fardooley? Miyaan imminka kor ugu imid meeshan anigoon Rabbiga ka amar qaadanin inaan baabbi’iyo? Rabbigu wuxuu igu yidhi, Dalkaas ku kac oo baabbi’i. Markaasaa Eliyaaqiim ina Xilqiyaah, iyo Shebnaah, iyo Yoo’aax waxay Rabshaaqaah ku yidhaahdeen, Waxaannu ku baryaynaaye, addoommadaada kula hadal afka Suuriya; waayo, waannu fahmaynaa; oo ha noogula hadlin afka Yuhuudda iyadoo dadka derbiga saarani ay maqlayaan. Laakiinse Rabshaaqaah wuxuu ku yidhi, Sayidkaygu ma sayidkaaga iyo adigaa ii soo diray inaan erayadan idiinla hadlo? Miyuusan ii soo dirin nimanka derbiga ku fadhiya, si ay idiinla cunaan saxaradooda oo ay idiinla cabbaan kaadidooda? Markaasaa Rabshaaqaah istaagay oo cod weyn afka Yuhuudda ugu qayliyey, wuuna hadlay isagoo leh, Maqla erayga boqorka weyn oo ah boqorka Ashuur. 2 Boqorradii 18:23–28.

Rabshaaqeh ma uu soo bandhigayn erayadiisii, balse wuxuu soo gudbinayey erayadii Sanxariib oo ahaa boqorkii Ashuur. Daani’eel 11:40 boqorka woqooyi waa awoodda baabtiisnimada Roomaanka ee wakhtiga dhammaadka, sannadkii 1798, dhaawac dilaa ah ka heshay gacanta Faransiiskii cawaanka ahaa, oo ahaa boqorkii koonfureed. Aayaddaas boqorka woqooyi ugu dambayntii wuu aargudaa oo ku fatahaa boqortooyada koonfureed (USSR) sannadkii 1989. Markii boqorka woqooyi hawshaas dhammaystiray, wuxuu la yimid “gaadhifardoodyo, iyo fardooley, iyo maraakiib badan.” “Gaadhifardoodyo iyo fardooley” waxay astaan u yihiin xoog ciidan, “maraakiib”na waxay astaan u yihiin awood dhaqaale. Calamadaa waxay tilmaamayaan in Maraykanku ahaa ciidankii wakiilka u ahaa Rooma baabtiisnimada guushii 1989, sida uu Rabshaaqeh u ahaa nooc ahaan. Antiokhus Magnus ee aayadaha toban ilaa shan iyo tobnaad wuxuu matalaa Maraykanka, oo sida William Miller si sax ah u aqoonsaday in erayga “also” ee aayadda afar iyo tobnaad uu dejinayo awood cusub oo soo gelaysa qisada nebiyadeed, “tuugada” waa inay matalaan awood ka duwan boqorradii koonfureed ee Batalemayos, ama Antiokhus oo ahaa boqorka woqooyi, ama Filipos oo reer Makedoniya ahaa.

“Boqorka koonfureed,” aayaddan ku xusan, shaki la’aan wuxuu ka dhigan yahay boqorka Masar; laakiin waxa loola jeedo “kuwa dadkaaga dhaca” weli waxaa laga yaabaa inay qaar u ahaanayso wax shaki ku jiro. In aanay ka dhignaan karin Antiochus, ama boqor Suuriya ka mid ah midna, waa wax cad; maxaa yeelay malaa’igtii waxay quruuntaas ka hadlaysay aayado badan oo ka horreeyey, haddana waxay leedahay, “sidoo kale kuwa dadkaaga dhaca,” iwm., taas oo si muuqata u tilmaamaysa quruun kale. Waxaan qirayaa in Antiochus laga yaabo inuu Yuhuudda dhacay; laakiin sidee bay tani “u xaqiijinaysaa riyada,” iyadoo Antiochus aan meelna riyada kaga xusnayn inuu fal noocaas ah sameeyo; waayo, isaga wuxuu ka tirsanaa waxa riyada loogu yeedhay boqortooyada Giriigga. Haddana, “in la xaqiijiyo riyada,” waa inay ka dhigan tahay in isla taas la sugo, la dhammaystiro, ama la oofiyo.” William Miller, Miller’s Works, Lecture 6, 89.

“Antiyokhos” wuxuu ahaa magac ay doorteen qaar badan oo ka mid ah boqorradii Boqortooyadii Seleucid ee Suuriya. Aasaasihii boqortooyadaas wuxuu ahaa Seleucid Nicator, waxaana liiska oo dhan ee boqorrada Seleucid ka koobnaa qiyaastii lix iyo labaatan ilaa soddon boqor. Qaar badan oo ka mid ah boqorradaas waxay doorteen magaca “Antiyokhos”, sida ay baadariyo badanba u doortaan magacyo carshiyeed marka loo doorto baadarinimo. Baadariga dhammaantood waa “kan Masiixa ka gees ah,” taas oo macnaheedu yahay “Masiixa ka gees ah.” Ereyga “anti” wuxuu la macno yahay “ka gees ah.” Iyagoo ah kuwa Masiixa ka gees ah, waxay qaateen magaca awowgooda ruuxiga ah, kaas oo ah Shayddaan. Shayddaan iyo baadariyaduba labadaba waxaa waxyiigu ku aqoonsadaa inay yihiin kan Masiixa ka gees ah.

“Go’aanka kan Masiix-diidka ah ee ah inuu fuliyo fallaagadii uu samada ka bilaabay wuxuu sii wadi doonaa inuu ka dhex shaqeeyo carruurta caasinimada.” Testimonies, mugga 9, 230.

Baadari waa wakiilka Shaydaanka, sidaas darteedna labaduba waxay ka gees yihiin Masiixa, oo haddaba waxay yihiin “ka geesta Masiixa.” Waxay doortaan magac marka ay qabtaan jagada baadarinimada, markaasna waxay noqdaan wakiilka Shaydaanka ee dhulka.

“Si loo helo faa’iidooyin iyo sharafyo dunyawii ah, kiniisaddii waxaa loo horseeday inay raadsato raallinimada iyo taageerada ragga waaweyn ee dunida; oo sidaas ayay, markay Masiixa diidday, loogu qanciyeey inay daacadnimo u hoggaansanto wakiilka Shaydaanka—hoggaamiyaha kiniisadda Rooma.” The Great Controversy, 50.

Camalladooda ayaad ku garan doontaan, baadaraduna waxay sii wadaan isla shuqulkii Shaydaanka.

“Iyada oo loo marayo baadariga Rooma ayaa isla hawshii lagu sii waday halkan dhulka sida loogu waday maxkamadihii samada ka hor intaan la eryin amiirkii gudcurka. Shayddaanku wuxuu doonay inuu saxo sharciga Ilaah ee samada ku jira, oo uu keeno wax-ka-beddel isaga u gaar ah. Wuxuu kor u qaaday xukunkiisa ka sarreeya kan Abuurihiisa, oo doonistiisiina wuxuu ka hormariyey doonista Rabbiga Yehowah, sidaasna si dhab ah ayuu ugu dhawaaqay in Ilaah qalad geli karo. Baadariguna sidoo kale isla jidkaas ayuu maraa, oo isagoo naftiisa u sheeganaya inaanu qalad gelin karin, wuxuu doonayaa inuu la waafajiyo sharciga Ilaah fikradihiisa gaarka ah, isagoo u malaynaya inuu awood u leeyahay inuu saxo khaladaadka uu isagu moodo inuu ku arko qaynuunnada iyo amarrada Rabbiga samada iyo dhulka. Sidaas

darteed wuxuu dunida ku leeyahay, Waxaan idin siin doonaa sharciyo ka wanaagsan kuwa Yehowah. Waa maxay cay weyn oo tani ku tahay Ilaaha samada!” Signs of the Times, November 19, 1894.

In kastoo Seleucus Nicator uu aasaasay Boqortooyadii Seleucid, boqorro badan oo ka mid ahaa kuwii ka dambeeyey waxay doorteen magaca “Antiochus,” iyadoo sharaf u samaynaya, ma aha Seleucus, balse aabbihiis. Seleucus aabbihiis, Antiochus, wuxuu ahaa nin gob ah iyo jeneral ka tirsanaa adeegga Boqor Philip II ee Macedon, kaas oo ahaa aabbaha Alexander the Great. Heerkan gobannimo iyo asalkan milatari waxay gacan ka geysteen dejinta aasaaska doorkii muuqda ee Seleucus iyo koritaankiisii xigay ee xagga talada ka dambeeyey geeridii Alexander the Great.

Boqortooyadii Seleucus waa la aasaasay markii uu gacanta ku dhigay saddex ka mid ah afartii qaybood ee boqortooyadii Alexander. Roomauna sidoo kale waxay qabsataa saddex awoodood oo juqraafiyeed si ay gacanta ugu dhigto xukunka oo ay u noqoto boqorka woqooyi. Markii Seleucus uu sugay bariga, galbeedka, iyo woqooyiga, wuxuu sheekada taariikhiga ah ku noqday boqorka woqooyi, caasimaddiisuna waxay ahayd magaalada Baabuloon. Boqorro badan oo ka mid ah kuwii xigay ayaa doortay magaca “Antiochus” markii ay la wareegeen carshiga woqooyi, si ay u maamuusaan awoowgoodii siyaasadeed. Isbarbardhiggu waa sahlan yahay in la arko, haddii aad doorato inaad aragto. Haddii aadan yeelin, ma arkaysid.

Magaca “Antiochus” (Ἀντίοχος af Giriigga) wuxuu ka yimid curiyeyaasha Giriigga ee “anti” (macnihiisu yahay “ka gees ah” ama “lid ku ah”) iyo “ocheo” (macnihiisu yahay “si adag u hayn” ama “ilaalin”). Boqorradii woqooyigu waxay doorteen magacaas si ay u sii hayaan dhaxalkooda siyaasadeed ee aabbaha, sida qudheeda ka gees Masiixu (baadariyiintu) u doortaan magacyo marka ay bilaabaan inay taliyaan. Sida baadariyiintu ay u yihiin wakiillo aabbahood, Ibliska, ayaa sidoo kale Antiochus-yadii Boqortooyada Suuriya u yihiin tusaalayaal u taagan wakiillo aabbahood. Adeegsigan dhexdiisa Antiochus wuxuu matalaa ergay ka wakiil ah aabbahood. Wakiilka awoodda baadarinimada sannadkii 1989 wuxuu ahaa Maraykanka, markhaatigana cilmaani ahi wuxuu taageeraa xidhiidhka ka dhexeeya ka gees Masiixa, Baadari Yooxanaa Bawlos II, iyo Ronald Reagan ee hawshoodii ay ku dumiyeen Midowgii Soofiyeeti ee hore.

Aayadaha tobnaad ilaa lix iyo tobnaad, aayadda kowaad iyo tan ugu dambaysaba waxay si toos ah ugu tixraacayaan aayadaha afartan iyo afartan iyo kow. Aayadda tobnaad waxay si toos ah u matalaysaa aayadda afartan. Aayadda lix iyo tobnaadna waxay si toos ah u matalaysaa aayadda afartan iyo kow. Aayadahani waxay matalaan qaybta waxsii sheegidda Daanyeel ee la xidhiidha maalmaha ugu dambeeya.

“Buuggii la shaabadeeyey ma ahayn kitaabka Muujintii, balse wuxuu ahaa qaybta wax sii sheegidda Daanyeel ee la xidhiidhay maalmaha ugu dambeeya. Qorniinku wuxuu leeyahay, ‘Laakiin adigu, Daanyeeloo, hadallada xidh, oo buuggana shaabadee ilaa wakhtiga dhammaadka; qaar badan baa hore iyo dib u ordi doona, aqoontuna way sii kordhi doontaa’ (Daanyeel 12:4). Markii buuggii la furay, waxaa la naadiyey, ‘Waqtii dambe ma jiri doono.’ (Eeg Muujintii 10:6.) Kitaabka Daanyeel hadda waa la furay shaabaddiisii, oo muujintii Masiixu Yooxanaa siiyeyna waa inay u timaaddaa dhammaan dadka dhulka deggan. Kordhinta aqoonta waxaa dad loogu diyaarinayaa inay istaagaan maalmaha ugu dambeeya...”

“Farriintii malaa’igta koowaad dadka waxaa loogu yeedhay inay caabudaan Ilaah, Abuurahayaga ah, kii sameeyey dunida iyo wax kasta oo ku jira. Waxay maamuus siiyeen hay’ad ka tirsan Baabtiisnimada Roomaanka, iyadoo wax aan tarayn ka dhigay sharciga Yehowah; laakiin aqoonta arrintan ku saabsan way sii kordhi doontaa.” Selected Messages, book 2, 105, 106.

Waqtiga dhammaadka ee 1989 lixda aayadood ee ugu dambeeya ee cutubka kow iyo tobnaad ee Daanyeel waxay matalaan “qaybta wax sii sheegidda Daanyeel ee la xidhiidha maalmaha ugu dambeeya.” Taas waa la gartay markii markaas shaabbaddii laga furay, furitaankaasina wuxuu soo saaray korodh aqoon ah oo ku saabsan “hay’adda Baabanimada, oo waxba kama jiraan ka dhigaysa sharciga Rabbiga.” Alfa iyo Oomega mar walba waxay dhammaadka ku muujiyaan bilowga, habka imtixaanka ee bilaabmay 1989-na waxaa loo qorsheeyey inuu soo saaro laba dabaqadood oo caabudayaal ah.

Oo wuxuu yidhi, Tag jidkaaga, Daanyeelow, waayo erayadu way xiran yihiin oo la shaabadeeyey ilaa wakhtiga dhammaadka. Kuwo badan waa la nadiifin doonaa, oo waa la caddayn doonaa, oo waa la tijaabin doonaa; laakiin kuwa sharka leh si shar leh bay u falayaan; oo kuwa sharka leh middoodna ma garan doono; laakiin kuwa caqliga leh way garan doonaan. Daanyeel 12:9, 10.

Hadda waxa aynu ku jirnaa marxaladdii ugu dambaysay ee geeddi-socodka imtixaankaas, waayo murankii ku saabsanaa tuugada bilowgii Adventism-ka ayaa hadda mar kale soo noqnoqonaya. In tuugada lagu aqoonsado Maraykanka waa in Antiochus lagu aqoonsado inuu yahay tuugada. Waa isla murankii Millerites-ka iyo Protestant-yada.

Dhammaadka habka imtixaanka, sida ay ahayd bilowgii habka imtixaanka oo bilaabmay 1989, Libaaxa qabiilka Yahuudah ayaa furaa “qaybta waxsii sheegidda Daanyeel ee la xidhiidhay maalmaha ugu dambeeya.” Sannadkii 1989 waxay ahayd lixdii aayadood ee ugu dambeeyey ee Daanyeel kow iyo tobnaad, dhammaadkana waa taariikhda qarsoon ee aayadda afartan, taas oo lagu tusmeeyey aayadaha tobnaad ilaa lix iyo tobnaad.

Waxaan maqaallada soo socda ku sii wadi doonaa tixgelinteenna lixda xariiq ee murannada ku dhex jira taariikhda Adventism-ka. Midda ugu horraysa ee lixdaas muran waxay tusaale u tahay tan ugu dambaysa ee lixdaas muran. Waxaan adeegsan doonaa murannada ugu horreeya iyo kuwa ugu dambeeya si aan ugu dul saarno afarta muran ee kale inta aynu furfurayno qodobbada ku lug leh dadaallada cadowga xaqnimada ee lagu horjoogsanayo in dadka Ilaah si qumman u kala saaraan “riyada”, taas oo lagu aasaasay astaanta Rooma.

“Haddii aynaan garan muhiimadda daqiiqadaha si degdeg ah ugu gudbaya weligoodnimada, oo aynaan isu diyaarin in aynu istaagno maalinta weyn ee Ilaah, waxaynu ahaan doonaa wakiillo aan aaminimo lahayn. Waardiyuhu waa inuu gartaa waqtiga habeenka. Wax walba hadda waxa huwan xurmeyn culus oo ay tahay in kulli kuwa rumaysan runta wakhtigan ay gartaan. Waa inay u dhaqmaan iyadoo tixraacaya maalinta Ilaah. Xukummada Ilaah waxay qarka u saaran yihiin inay dunida ku soo dhacaan, oo waxaynu u baahannahay inaynu isu diyaarinno maalintaas weyn.

“Waqtigeenu waa qaali. Waxa aynu haysannaa maalmo yar oo keliya, aad iyo aad u yar, oo ah wakhtiga tijaabada ee aynu iskugu diyaarino nolosha mustaqbalka ee aan dhimanayn. Ma hayno wakhti aynu ku luminno dhaqdhaqaaqyo aan qorshaysnayn. Waa inaynu ka cabsannaa in aynu si dusha sare ah u dulmarno Erayga Ilaah.” Testimonies, volume 6, 407.